

# Komise EU schválila novou blokovou výjimku pro dohody o distribuci a servisu motorových vozidel

Tomáš FIALA

## I.

### Úvod

Blokové výjimky jsou významnou součástí soutěžního práva Evropské unie a jejím specifickým nástrojem zaměřeným na regulaci určitých dohod nebo skupin dohod. Blokové výjimky lze vymezit jako vyhlášení stanovující, že všeobecný zákaz kartelových dohod obsažený v článku 85 (1) Smlouvy o EHS (dále jen Smlouva) se nebude aplikovat na určité kategorie dohod, rozhodnutí a sladěných praktik.

Uplatňování soutěžních pravidel EU, včetně blokových výjimek, v rámci obchodu mezi Českou republikou a Evropskou unií je upraveno v čl. 64 Evropské dohody<sup>1</sup>.

K zajištění praktické realizace zmíněného článku ED byla v únoru 1995 uzavřena tzv. implementační pravidla.

Podle čl. 6 implementačních pravidel je ministerstvo pro hospodářskou soutěž povinno zajistit, aby principy obsažené v nařízeních týkajících se platných blokových výjimek byly aplikovány v plném rozsahu.

<sup>1</sup>Článek 64 Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé prohlašuje za neslučitelné s Evropskou dohodou, v míře jíž může být dotčen obchod mezi Českou republikou s Společenstvím:

- i) veškeré dohody mezi podnikatelskými jednotkami, rozhodnutí sdružení podnikatelských jednotek a sladěné praktiky podnikatelských jednotek, které mají za cíl či výsledek bránit soutěži, omezovat ji nebo narušovat,
- ii) zneužívání dominantního postavení na území České republiky nebo Společenství jako celku nebo na jeho podstatné části ze strany jedné nebo více podnikatelských jednotek.

Přestože do vstupu České republiky do Evropské unie nemohou být blokové výjimky EU řádným pramenem práva a jejich vliv může být pouze nepřímý<sup>2</sup> bude užitečné, i s ohledem na výše uvedené ustanovení implementačních pravidel, seznámit právnickou veřejnost s nově přijatým nařízením o blokové výjimce v automobilovém průmyslu.

## II.

### Blokové výjimky v kontextu čl. 85 Smlouvy

Článek 85 (1) Smlouvy zakazuje dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a veškeré vzájemně sladěné praktiky mezi podniky, které mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučit, omezit nebo zkruslit soutěž na společném trhu.

#### 1. Zakázané dohody

Dohoda bude pokládána za protisoutěžní a proto zakázanou podle čl. 85 (1) Smlouvy, budou-li splněny následující podmínky:

- Musí zde existovat dohoda mezi podniky. Článek 85 (1) Smlouvy je však možné aplikovat nejen na právně závazné dohody, ale i na rozhodnutí sdružení podniků, či pouze na vzájemně sladěné praktiky mezi podniky. Pojem podnik je v této souvislosti vykládán velmi široce a zahrnuje každou právnickou nebo fyzickou osobu zapojenou do jakékoli formy hospodářské nebo obchodní činnosti. Není přitom rozhodné, zda je tato činnost zisková.
- Dohoda musí skutečně nebo alespoň potencionálně ovlivnit obchod mezi členskými státy. Podmínka je konstituována neutrálně, tudíž ani vzrůst objemu obchodní výměny mezi členskými státy nevylučuje možnost aplikace čl. 85 (1) Smlouvy.
- Dohoda musí mít za cíl nebo výsledek vyloučení, omezení nebo zkruslení soutěže na společném trhu.

#### 2. Výjimky ze zákazu

Článek 85 (3) Smlouvy umožňuje udělit výjimku ze zákazu čl. 85 (1) Smlouvy dohodám nebo kategoriím dohod, které splňují určité podmínky. Jedná se o čtyři kumulativní podmínky, z nichž první dvě jsou vymezeny pozitivně a druhé dvě negativně:

- dohoda musí přispívat ke zlepšení výroby nebo distribuce výrobků nebo k podpoře technického nebo hospodářského pokroku,
- přiměřená část vyplývajícího zisku musí být vyhrazena spotřebitelům,

<sup>2</sup>Oliva L.: *Tzv. blokové výjimky*, Právní rádce č. 4/1995.

- dohoda nesmí ukládat příslušným podnikům omezení, jež nejsou k dosažení těchto cílů nezbytná,
- dohoda nesmí umožnit těmto podnikům vyloučit soutěž ve vztahu k podstatné části výrobků tím dotčených (tj. na daném relevantním trhu musí být zachována účinná soutěž).

#### 3. Blokové výjimky

V roce 1962 přijala Rada základní prováděcí předpis k čl. 85 a 86 Smlouvy – nařízení č. 17/62 z 6. února 1962. Podle tohoto nařízení musí být Komisi oznamovány, za účelem získání individuální výjimky, veškeré dohody spadající do zákazu čl. 85 (1) Smlouvy.

Velký počet notifikací podle nařízení č. 17/62, snaha zbavit se obrovské administrativní zátěže, zrychlit řízení a zvýšit právní jistotu podniků vedly Komisi k přijetí řady opatření<sup>3</sup>. Mezi těmito opatřeními pak vyniká zavedení systému blokových výjimek.

V rámci systému blokových výjimek se dohoda, která je sepsána v souladu s pravidly uvedenými v příslušné blokové výjimce považuje za automaticky vyjmutou ze zákazu čl. 85 (1) Smlouvy a není ji proto třeba oznamovat Komisi za účelem získání individuální výjimky.

Blokové výjimky jsou vydávány ve formě nařízení<sup>4</sup> Komise, na základě a v mezích zmocnění daných pro jednotlivé oblasti nařízeními Rady.

Hlavním cílem a účelem blokových výjimek je zajistit podnikům právní jistotu a současně se vyhnout pracovní zátěži a prodlevám, ke kterým při udělování individuálních výjimek dochází, aby se Komise mohla soustředit na případy závažnějšího omezování soutěže<sup>5</sup>.

Klasická struktura nařízení o blokové výjimce zahrnuje:

- preambuli – vysvětlující politiku Komise vedoucí k přijetí nařízení o blokové výjimce
- „bílé“ klausule – tj. ustanovení, která přestože spadají pod generální zákaz čl. 85 (1) Smlouvy jsou výjimkou z tohoto zákazu vyňata
- „černé“ klausule – na dohodu obsahující tato ustanovení nelze blokovou výjimku aplikovat
- „šedé“ klausule – tj. ustanovení, která obvykle nespádají pod zákaz čl. 85 (1), ale z důvodu právní jistoty jsou výslovně povolena.

<sup>3</sup>Dalším opatřením bylo např. zavedení tzv. uklidňovacího dopisu (comfort letter).

<sup>4</sup>Nařízení je legislativním aktem orgánů Společenství, které má obecnou platnost, je závazné ve všech svých částech a platí přímo v každém členském státě. Nařízení může přímo zavazovat jak státy, tak i jejich vnitrostátní subjekty práva (osoby).

<sup>5</sup>XX. zpráva Komise o soutěžní politice z r. 1991.

Blokové výjimky obsahují také možnost odvolání blokove výjimky Komisi, jestliže tato zjistí (buď na žádost nebo z vlastní iniciativy), že dohoda výjimkou osvobozená má účinky, které se neslučují s podmínkami uvedenými v čl. 85 (3) Smlouvy.

Blokové výjimky jsou přijímány pouze na dobu určitou. Důvodem je poskytnout Komisi příležitost využít zkušenosti při aplikaci nařízení o blokove výjimce před přijetím blokove výjimky pro další období.

### III.

#### Nariadení Komise č.123/85 o aplikaci článku 85 (3) Smlouvy na některé kategorie dohod o distribuci a servisu motorových vozidel

V roce 1984 přijala Komise, na základě zmocnění obsaženém v nařízení Rady č. 19/65, nařízení č. 123/85, které vyjmulo ze všeobecného zákazu čl. 85 (1) Smlouvy určité kategorie dohod o distribuci a servisu motorových vozidel. Účinnost cit. nařízení vypršela 30. června 1995.

Nařízení č. 123/85 poskytovalo výjimku dohodám mezi výrobcí motorových vozidel a distributory, ve kterých měl distributor přiděleno výhradní prodejní teritorium<sup>6</sup>. Nařízení bylo rovněž možno aplikovat na dohody obsahující následující omezení soutěže na straně distributora:

- závazek neprodávat konkurenční motorová vozidla,
- závazek nevyhledávat zákazníky mimo smluvní území,
- závazek neprodávat nebo používat konkurenční náhradní díly, které nesplňují požadavky na kvalitu originálních náhradních dílů výrobce.

Nařízení bylo možné aplikovat za předpokladu, že příslušná dohoda byla uzavřena alespoň na čtyři roky nebo na dobu neurčitou s nejméně jednorocní výpovědní lhůtou.

### IV.

#### Nové nařízení Komise č. 1475/95 o aplikaci článku 85 (3)<sup>7</sup> Smlouvy na některé kategorie dohod o distribuci a servisu motorových vozidel<sup>8</sup>

Nové nařízení o blokove výjimce pro automobilový průmysl vychází z nařízení č. 123/85, ale současně přináší i řadu změn, jejichž účelem je zejména:

<sup>6</sup>Na rozdíl od blokove výjimky o výhradním prodeji (nařízení Komise č. 1983/83) bylo podle nařízení č. 123/85 možné jmenovat pro dané smluvní území i několik distributorů současně.

<sup>7</sup>Dalším opatřením bylo např. zavedení tzv. uklidňovacího dopisu (comfort letter).

<sup>8</sup>Official Journal of the European Communities, L 145/25, 29. 6. 1995.

- poskytnout distributorům větší obchodní nezávislost ve vztahu k výrobcům,
- poskytnout výrobcům náhradních dílů snadnější přístup na trh,
- zlepšit postavení spotřebitelů,
- vytvořit jasnější hranici mezi povolenými a zakázanými dohodami.

Hlavní změny obsažené v nařízení č. 1475/95:

## 1. Posílení konkurenceschopnosti distributorů

### 1.1 Zákaz protikonkurenčních klausulí

Výrobce nemůže zakázat distributorovi prodej konkurenčních motorových vozidel, jestliže je tento prodej uskutečňován v samostatných prodejních prostorách pod samostatným vedením a způsobem, který se vyvaruje nebezpečí záměny mezi výrobky.

### 1.2 Kvantitativní závazky

Kvantitativní závazky distributora, tj. udržování určitého množství zboží na skladě a udržování určitého počtu předváděcích vozidel, mohou být uzavřeny pouze na základě dohody mezi dodavatelem a distributorem. V případě rozporů mezi stranami musí být záležitost předána třetí straně.

### 1.3 Doba trvání smlouvy

Minimální doba pro trvání smlouvy je prodloužena na pět let a v případě smlouvy uzavřené na dobu neurčitou musí být uzavřena alespoň dvouletá výpovědní lhůta.

### 1.4. Změna smluvního území

Výrobce si nesmí vyhradit právo jednostranně změnit, v průběhu trvání smlouvy, smluvní území nebo jmenovat na toto území další prodejce.

### 1.5 Zákaz cenových omezení

Konkurenceschopnost prodejce rovněž závisí na možnosti uplatňovat vlastní cenovou politiku. V důsledku toho jsou zakázány jakékoliv přímé i nepřímé zásahy do volnosti prodejce určovat vlastní prodejní ceny.

## 2. Posílení postavení nezávislých výrobců náhradních dílů

Blokove výjimku nebude možno aplikovat, jestliže výrobce přímo nebo nepřímo omezí obchodní svobodu:

- prodejci získat od třetí strany náhradní díly, které vyhovují požadavkům na kvalitu smluvního zboží,

- výrobci náhradních dílů dodávat své výrobky prodejcem na základě vlastního výběru,
- výrobci náhradních dílů umístit na vlastní náhradní díly obchodní známku nebo logo.

### 3. Posílení postavení spotřebitelů v rámci společného trhu

#### 3.1 Paralelní importy<sup>9</sup>

Spotřebitelé mají právo koupit nové automobily a náhradní díly kdekoliv v rámci společného trhu. Jakékoliv praktiky ze strany výrobců, které zakazují tyto "přeshraniční" transakce nebo je činí nepřiměřeně obtížnými zbavují podniky možnosti aplikovat blokovou výjimku. Z tohoto důvodu je výrobcům zakázáno:

- účastnit se v praktikách, které přímo nebo nepřímo vylučují paralelní importy, nebo
- poskytovat prodejcem odměny kalkulované na základě místa určení prodávajícího vozidla.

#### 3.2 Vyhledávání zákazníků mimo smluvní území

Výrobce nemůže zakázat distributorovi vyhledávat zákazníky mimo smluvní území prostřednictvím médií nebo reklamních plakátů. Nicméně, vyhledávání zákazníků pomocí osobních kontaktů, tj. s využitím telefonátů, individuálních dopisů nebo "podomních" nabídek, může být zakázáno.

#### 3.3 Technické informace

Blokovou výjimku nebude také možno aplikovat v případech, kdy výrobce nepřístupní technické informace nezbytné pro zajištění oprav a údržbu smluvního zboží podnikům působícím mimo distribuční síť (za předpokladu, že tyto informace nejsou předmětem práv duševního a průmyslového vlastnictví nebo know-how).

### 4. Zpřesnění rozsahu nařízení

Nařízení nově stanoví, že blokovou výjimku nebude možné aplikovat v případech, kde strany:

- rozšíří dohodu na zboží nebo služby, které nejsou pokryty nařízením,

<sup>9</sup>O paralelním importu hovoříme tehdy, jestliže kromě „oficiální“ cesty, kterou je zboží na smluvním území dodáváno (výhradní distributor), existuje i paralelní cesta, kterou jiný obchodník na smluvním území dováží zboží získané od třetí strany. Paralelní import vytváří konkurenci výhradnímu prodejci.

- uzavřou dohodu obsahující taková omezení soutěže, která nejsou výslovně nařízením povolena,
- uzavřou dohodu, která je vyjmuta na základě blokové výjimky o výhradním prodeji nebo výhradním nákupu.

### 5. Závěrečná ustanovení

Účinnost nařízení Komise č. 1475/95 byla stanovena na období od 1. října 1995 do 30. září 2002.